

Arbeidsinspectie
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Sportduikinstructie en de regels

‘veilig om te weten’

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Arbo en Europese normen bij sportduikinstructie	5
Het Arbeidsomstandighedenbesluit	5
Medische keuring verplicht!	6
Veiligheidsvoorzieningen op de duiklocatie	6
Risico -Inventarisatie en –Evaluatie	11
Europese normen	12
Andere zaken in de Europese Normen	17
1. Veiligheid bij het duiken zelf	17
2. Administratieve verplichtingen	17
Gezagsverhouding	19
Organisatie Standaards	19
Wettelijke Aansprakelijkheid	19

Voorwoord

Als sportduikinstructeur heb je te maken met allerlei regels en wetten. Die gaan hoofdzakelijk over veiligheid. Het zijn er zoveel, dat je je kunt afvragen of het nog wel leuk is om duikinstructies te geven.

Echter, plezier in het duiken en veilig duiken zijn twee kanten van dezelfde medaille.

Onze opvatting, en die wordt gedeeld door velen actief in de sportduikerij, luidt: juist wanneer je de veiligheidsregels in acht neemt, creëer je een basis voor een veilige sportuitoefening. En dat is nodig zodat veel mensen ervan kunnen genieten. Werk daarom volgens de regels, neem je eigen verantwoordelijkheid en spreek zonodig de duikschool, -stichting of -vereniging aan op haar verantwoordelijkheden.

Het zal af en toe voorkomen dat een sportduikinstructeur langs de waterkant een nee moet verkopen om de veiligheid van een duiker/leerling te waarborgen. Maar ook dat hoort erbij. Als je verantwoord wilt leren duiken, zal je dat begrijpen.

Twee punten die ervoor zorgen dat het werk leuk blijft voor een sportduikinstructeur:

- Veiligheid gaat vóór alles!
- Plan je duik en duik je plan.

En die regels? Die vallen best mee, lees zelf maar...

Naam: **Peter¹**
Duikt al: **8 jaar**
Sportduikinstructeur sinds: **3 jaar**
Reden: **Passie overbrengen van het duiken op anderen**

Motto: **Blijven doorademen: hou nooit je adem vast!**

"Een sportduikinstructeur moet zich er te allen tijde zeer goed bewust van zijn dat hij/zij een voorbeeldfunctie heeft", zo vertelt Peter. Hij geeft aan dat leerlingen alles nadoen, "de instructeur is tenslotte degene die alles weet en dus alles goed en volgens de regels doet". Zo heeft hij zelf tijdens zijn eerste duikcursus alles van de instructeur nagedaan. Achteraf bleek dat de instructeur dingen aan het uitproberen was die niet voor de cursist bestemd waren (zoals het maken van een koprol bij het te water gaan). Ook bij het geven van één van zijn eigen duikinstructies bleken leerlingen Peter gedachteloos na te apen: in het vijfmeterbad van Amersfoort stelde hij voor om via de springtoren te water te gaan. Hij deed het voor en de rest volgde. Dit bleek ongevaarlijk, maar achteraf, met een volle uitrusting, toch niet zo'n goed plan. "Je maakt dan toch een smak op het water! Of je glijdt uit of valt er al af voordat je te water gaat."

Daarnaast zijn er twee belangrijke dingen waar Peter tijdens zijn lessen altijd op blijft hameren (door te blijven herhalen word je tenslotte bekend met een situatie of regel en het blijft je beter bij):

1) Blijf doorademen, ofwel uitademen; hou nooit je adem vast!

De lucht in je longen zet uit als je bovenkomt, omdat de druk van buitenaf afneemt. Hierdoor krijgen je longen een probleem.

2) Kun je je oren niet klaren, breek je duik dan af!

Wanneer je bijvoorbeeld verkouden bent, kan het voorkomen dat het niet lukt je oren te klaren (de druk gelijk maken tussen het binnen- en buitenoor). Hierdoor kunnen je oren pijn gaan doen. Raadzaam is om rustig iets op te stijgen en het nog eens te proberen. Lukt het nog steeds niet? Breek de duik dan af, anders kun je problemen krijgen met je oren.

Door de juiste opleidingen, houding en het naleven van de regels ontstaat er een vertrouwensband tussen de duikleerlingen en hun instructeur. Hierdoor is het zelfs voor mensen met een handicap of mensen die niet kunnen zwemmen mogelijk te gaan duiken en met deze boeiende onderwatersport kennis te maken. Door zijn enthousiasme krijgt Peter zelfs een collega, die niet kan zwemmen door een fobie voor water, zover een keer een introductieduik te doen. "Hij is nu zelfs zo enthousiast dat hij inmiddels bezig is om te leren zwemmen, zodat hij in de toekomst kan gaan duiken! Dat is toch fantastisch?!"

¹ Om privacyredenen zijn de namen in dit interview gewijzigd.

Arbo en Europese normen bij sportduikinstructie

Wat heb je als sportduikinstructeur of -vereniging te maken met de Arbeidsomstandighedenwetgeving? En hoe zit dat met de Europese normen? En zijn de standaards van PADI of IDD niet voldoende?

Iedereen die in Nederland sportduikinstructies verzorgt heeft met de wetgeving en normen te maken. Deze brochure zet alle noodzakelijke informatie voor je op een rijtje. Het is misschien een beetje 'taai kost', maar je bent dan ook niet voor niets sportduikinstructeur geworden: bekendheid met deze informatie verhoogt je professionaliteit en het veilige duiken.

De Arbeidsomstandighedenwet geeft regels voor gezond en veilig werken voor iedereen in Nederland. Er staat een apart hoofdstuk in: 'werken onder overdruk'. Je denkt misschien dat dát alleen voor de beroepsduiker geldt. Dat is dus niet zo. Ook degenen die zelfstandig of voor een duikschool, -stichting of -vereniging sportduikinstructie geven, moeten eraan voldoen. De Arbeidsomstandighedenwet is namelijk altijd van toepassing in situaties waarin sprake is van een gezagsverhouding. En dat is het geval als je sportduikinstructies geeft. Degene die de instructies of lessen van jou ontvangt, is in deze situatie de 'afhankelijke' partij. Jij als deskundige draagt daar dus verantwoordelijkheid voor.

Het Arbeidsomstandighedenbesluit

Voor de sportduikinstructeur staan de meeste bepalingen in het Arbeidsomstandighedenbesluit. Dat is een uitwerking van de Arbeidsomstandighedenwet naar speciale onderwerpen, waaronder dus ook duiken (Werken onder Overdruk: hoofdstuk 6, Afdeling 5, artikel 6.13, lid 3). Als sportduikinstructeur is het belangrijk om je hier eens in te verdiepen. Bij een artikel staan vaak nog verwijzingen naar de nota van toelichting. Die zijn ook belangrijk. Lees ze eens door².

Wat is 'sportduiken' voor de wet?

De wet kent verschillende definities van duikers, bijvoorbeeld beroepsduikers of duikers die bergingswerk doen of werken vanuit een duikklok. Daar horen verschillende wettelijke vereisten bij. Sportduiken heeft een eigen invulling.

Als sportduikinstructeur³ dien je je te houden aan een aantal voorwaarden. Je bent namelijk verplicht om:

- gebruik te maken van SCUBA (Self-Contained Underwater Breathing Apparatus);
- een duikdiepte van maximaal 50 meter aan te houden met een decompressietijd van ten hoogste 20 minuten;
- je aan de grens van maximaal 1,4 · 10⁵ Pa (1,4 bar) partiële zuurstofdruk in het ademgas te houden.

Als sportduikinstructeur moet je dus extra opletten bij het geven van onder andere een Nitrox-specialisatie of decompressiespecialisatie.

² Zie Wet- en regelgeving, www.wetten.nl

³ Wij gebruiken hier de term sportduikinstructeur, voor een ieder die sportduikinstructie geeft.

Als je afwijkt van de bovenstaande definitie voor sportduikinstructeurs moet je aan **alle eisen** voldoen en kun je geen aanspraak meer maken op deze uitzondering. Stel dat je een ander soort luchtvoorziening zou gaan gebruiken (bijvoorbeeld oppervlakteluchtvoorziening, ook wel SSE: Surface Supply Equipment genoemd) dan ben je geen sportduikinstructeur meer en moet je aan **alle** regels voldoen.

Medische keuring verplicht!

Een medische keuring behoort tot de normale verplichtingen van een instructeursbrevet. Het is echter van cruciaal belang, daarom moet het ook nog eens voor de wet!

Als sportduikinstructeur ben je verplicht:

- een geldige medische verklaring van een arts te hebben (met iedere 12 maanden een herkeuring, tenzij de keurende arts een andere termijn voor goedkeuring aangeeft);
- lichamelijk en geestelijk in staat te zijn gevaren te herkennen en, indien mogelijk, te voorkomen.

Zodra een sportduikinstructeur niet voldoet aan één van de voorwaarden voor het geven van sportduikinstructie, gaat de uitzondering niet meer op. Dan geldt artikel 6.14a van het Arbeidsomstandighedenbesluit met alle uitwerkingen in lagere regelgeving volledig. Een decompressietijd van 20 minuten plus een beetje betekent dan al een keuring in de zin van artikel 6.14a van het Arbobesluit. De medische keuringen dienen dan te geschieden door speciale duikerartsen.

Veiligheidsvoorzieningen op de duiklocatie⁴

Als je op een bepaalde plek gaat duiken, gaat het er niet alleen om wat er onder water allemaal te zien of te beleven valt. Een aantal zaken moet op de locatie aanwezig zijn. Jij als sportduikinstructeur dient erop te letten dat dát ook zo is.

Een deugdelijke werkinstructie, met daarin aandacht voor:

- Veiligheidsvoorzieningen en noodprocedures
- Verantwoordelijkheden en bevoegdheden van bijvoorbeeld begeleider/instructeur
- Duikprocedures
- Inschakeling reserveduiker/reserve duikinstructeur
- Voorzieningen en procedures voor situaties die afwijken (inclusief noodplan)
- Richtlijnen voor decompressie

⁴ Artikel 6.15 Arbeidsomstandighedenbesluit (met de bijbehorende nota van toelichting)

Verder moet duidelijk zijn dat de volgende zaken goed zijn geregeld:

- Ongevalmelding en medische hulp (toegang tot een telefoon)
- Samenstelling en gebruik van de EHBO-uitrusting, inclusief een zuurstofkoffer⁵
- Deugdelijk materiaal (voor een specifieke duik), in goede staat van onderhoud
- Voldoende ademgas van goede kwaliteit⁶

Je bent hier als sportduikinstructeur niet alleen verantwoordelijk voor. Alle betrokken partijen dragen hiervoor verantwoordelijkheid: zowel de zelfstandige sportduikinstructeur als de duikschool, -stichting of -vereniging is verplicht erop toe te zien dat de bepalingen worden nageleefd⁷.

⁵ Volgens de Europese norm is dit een zuurstofset die ten minste 15 liter zuurstof per minuut kan leveren gedurende een periode van 20 minuten.

⁶ Er is sprake van voldoende ademgas wanneer je als duiker gebruik kan maken van een zodanige hoeveelheid reserve-ademgas dat je in geval van nood de duik op veilige wijze kunt afbreken. Ademgas van goede kwaliteit bevat ten minste 20% zuurstof en geen verontreinigingen.

⁷ Arbeidsomstandighedenbesluit, artikel 9.5/9.5a

Naam: **John⁸**
Duikt al: **12 jaar**
Sportduikinstructeur sinds: **4 jaar**
Reden: **Enthousiast maken van aspirantduikers**

Motto: **Plan je duik en duik je plan!**

Paniek onder water: rustig blijven

"Een aantal jaar geleden was ik, samen met een aantal cursisten, aan het duiken bij de Zeelandbrug op 10 meter diepte. Het was de tweede keer dat we in de Oosterschelde aan het duiken waren en er was sprake van slecht zicht (zo'n 50 cm) en stroming. Ineens was er paniek: een cursist wilde uit het niets naar boven. Ik ben toen samen met de cursist op de knieën, op de bodem gaan zitten. Lucht heb je toch en het belangrijkste is in een dergelijke situatie om rustig te worden. Op hetzelfde moment zwommen er twee sepias voorbij, waardoor de aandacht werd verzet. Voor deze kleurrijke inktvissen komen dan ook mensen vanuit de hele wereld speciaal in de Oosterschelde duiken: een bijzonder aanzicht. Hierdoor werd de cursist weer rustig en kon de duik worden afgemaakt."

"Men zegt dat wanneer 'het masker is gevuld met oog', er sprake is van paniek. Dat was in dit geval goed te zien. Zodra de cursist rustig wordt, worden de ogen ook minder groot. Na de duik hebben we de gehele duik, inclusief voorval, geëvalueerd. De volgende duik hebben we daarna weer rustig opgebouwd. Het is daarna gelukkig nooit meer gebeurd."

Decoballonnen: laat los als het mis gaat

"Bij het geven van een level 3 duikeropleiding gingen we in een van de lessen decoballonnen oplaten. Dit zijn ballonnetjes die door duikers worden gebruikt om aan te geven waar zij zullen opkomen. Dit hadden ze al aan aantal keer geoefend in het zwembad en nu gingen ze het zelf doen in het open water. Hierbij gaat één duiker de ballon opblazen, terwijl de ander de ballon oplaait met behulp van een haspel. Afspraak is los te laten, wanneer er iets misgaat: eigen veiligheid gaat te allen tijde voor. Bij een van de buddyparen sloeg het touw vast, door een knoopje in het touw en een van de heren werd mee naar boven gesleurd. Door onze afspraak werd meneer maar een meter of twee mee naar boven genomen, alvorens hij losliet, waardoor een ongeluk uitbleef. Dit soort risico's met bijbehorende counteractie worden meegenomen in een duikplan, wat bewijst dat het in de praktijk werkt: je bent grotendeels voorbereid en weet hoe je moet reageren. De ballon is overigens later teruggevonden."

Duiken in binnen- en buitenland: overal gelden deze veiligheidsregels

"Wanneer je in andere landen gaat duiken kan het lijken of er andere regels gelden of dat er minder acht wordt gegeven aan de vertrouwde veiligheidsregels die wij hier leren en kennen. Bedenk wel: je hebt ze niet voor niets geleerd en ze gelden dus overal, want ze beschermen jouw veiligheid! Een belangrijke ervaring die dit bevestigt was een duik in Egypte: hierbij gingen we met een zodiac richting locatie op open zee en werden de uitrustingen ter plaatse aangetrokken. Opvallend was dat er geen buddycheck werd gehouden. Na het water in te zijn gerold, trof ik mijn buddy op zo'n 3 à 4 meter diepte aan: er was iets mis! Druk gebaarde ze naar haar rug en al snel vond ik de oorzaak: haar fles bungelde los op haar rug. Er was gelukkig niets kapot aan de uitrusting en ik kon de fles weer stevig bevestigen. Alles liep goed af. Goed van haar dat ze zo kalm bleef. Eigenlijk had ik vóórdat we de boot uitrolden, zelf

⁸ Om privacyredenen zijn de namen in dit interview gewijzigd

het initiatief moeten nemen voor de buddycheck. Zelfs met mijn ervaring en opleiding liet ik mij dus, onterecht, leiden door onze duikgids en gaf ik geen acht aan de buddycheck. Dit had heel anders kunnen aflopen, met veel paniek. Ongeacht wat een ander dus zegt: doe altijd een buddycheck en hou je aan de welbekende regels!"

Kortom, er zijn twee kernzaken die John tijdens zijn lessen altijd blijft herhalen:

1) **Doe altijd een zorgvuldige buddycheck!**

2) **Plan je duik en duik je plan!**

Maak altijd hele goede afspraken en hou je eraan.

Zeeland relatief veilig duikgebied

Negen duikdoden in 2009

Fatale duik

Politie onderzoekt duikongeval

Visnet wordt duiker fataal

Belgische onwel tijdens duiken

Opnieuw duikers in nood

Belgische duikers in problemen

Happend naar adem bij Scharendijke

Zoektocht naar duiker vergeefs

Duiker vermist voor Zeeuwse Noord-
Zeeuwse

Lichaam duiker geborgen

Zoekactie naar duiker gestaakt

Duiker moet zich beter informeren

- ▶ Tot nu toe vier doden door duiken dit jaar
- ▶ Voornamelijk door slechte voorbereiding
- ▶ KLPD in gesprek met duikwereld

Het KLPD en de Arbeidsinspectie willen afspraken maken met de duikbranche, omdat de veiligheid in de duikwereld nogal eens te wensen overlaat. Met als gevolg doden en gewonden bij duiken in eigen land.

"De meest gemaakte fout is een slechte voorbereiding van de duik. Mensen besluiten te gaan duiken en informeren niet of slecht naar de omstandigheden ter plaatse", meldt Frank van der Vegte van de Zeeuwse Waterpolitie. Hij is vakspecialist duiken bij het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) en werkt in het bij duikers populaire Zeeland. "In Zeeland blijkt kompas lezen onder water moeilijker door stroming of slecht zicht."

Duizenden Nederlanders halen hun duikbrevet in tropische oorden als Egypte, Thailand of Indonesië. "De wateromstandigheden

"De wateromstandigheden zijn in Nederland anders dan in de meeste andere landen."

FRANK VAN DER VEGTE

zijn in Nederland anders dan in de meeste andere landen, relatief koud water, matig tot slecht zicht, getijdenstromingen. Dit vraagt een andere voorbereiding van een duik."

Sportduiken heeft dit jaar vier doden geëist. In 2008 en 2009 vielen vijf en zes Nederlandse duikdoden. Dik dertigduizend mensen beoefenen de sport, zo blijkt uit gegevens van Duik Ongevallen Statistiek en Analyse (DOSA), een samenwerkingsverband van duikorganisaties.

KLAAS BOOMSMA
KLAAS.BOOMSMA@METRONIEUWS.NL

▶ Duiken: mooi, mits goed voorbereid.

Bron: Metro, 28 september 2010

Risico-inventarisatie en -evaluatie

Een zelfstandige duikschool, -stichting of -vereniging moet een risico-inventarisatie & -evaluatie (RI&E) hebben opgesteld en deze ook up-to-date houden⁹.

Wat is dat precies, een RI&E?

Het is een inventarisatie van de arbeidsrisico's waar een sportduikinstructeur/-school/-stichting/-vereniging mee te maken kan krijgen. Hierdoor wordt duidelijk welke maatregelen nodig zijn om deze risico's aan te pakken. De RI&E is pas compleet als er een plan van aanpak bij zit. Daarin staat:

- Hoe de risico's binnen een duikschool, -stichting of -vereniging aangepakt moeten worden
- Binnen welke termijn deze maatregelen gerealiseerd worden
- Wie er verantwoordelijk is voor het uitvoeren van deze maatregelen

Met een RI&E geeft een werkgever blijk van verantwoordelijkheid en risicobewustzijn van de duikactiviteiten en -werkzaamheden in zijn of haar organisatie. Het is een 'levend document' en moet dus regelmatig worden nagezien op veranderingen en/of aanvullingen die nodig zijn. Als er bijvoorbeeld een nieuwe compressor is aangeschaft voor het vullen van de flessen met perslucht, moet opnieuw bekeken worden wat de risico's zijn en welke eventuele andere maatregelen nodig zijn. In het plan kunnen ook zaken, die nog niet geregeld zijn maar die wel in de toekomst moeten gebeuren, worden meegenomen. Met een planning erbij is het dan ook een kwaliteitsinstrument voor het verbeteren van de veiligheid.

Het is belangrijk dat de inhoud van een RI&E bekend is bij de sportduikinstructeurs en vrijwilligers die voor de duikschool, -stichting of -vereniging werken.

De informatie kan ook nuttig zijn voor leden en cursisten. Door de RI&E te plaatsen op de website van jouw duikschool, stichting of vereniging heeft iedereen toegang tot het document¹⁰.

⁹ Artikel 5 van de Arbeidsomstandighedenwet

¹⁰ Op www.rie.nl, onder het kopje 'vrijwilligers', staan uitgebreide RI&E's die je kunt gebruiken voor scenario's in de sportduikwereld. Helaas zijn er nog geen specifieke RI&E's voor sportduiken, maar je kunt de documenten gemakkelijk aanpassen aan de eigen situatie

Europese normen

Op Europees niveau zijn ook afspraken gemaakt die met veilig duiken te maken hebben. Deze zijn in Europese normen vastgelegd. Alle sportduikinstructeurs en sportduikorganisaties dienen zich ook aan deze Europese normen te houden.

Wat hebben de Europese normen en de Arbeidsomstandighedenwetgeving met elkaar te maken? De Europese normen liggen in het verlengde van de Arbeidsomstandighedenwetgeving en regelen een aantal zeer concrete zaken. Het is geen echte 'wet', maar daarom niet minder belangrijk en je moet er ook aan voldoen¹¹.

Zo is de norm voor 'service providers' (bedoeld wordt de duikschoolhouder, -stichting of -vereniging) van toepassing als je als persoon of organisatie één of meerdere van de volgende diensten verleent:

- Training en opleiding van duikers
- Georganiseerd en begeleid duiken voor gebrevetteerde duikers
- Verhuur van duikuitrusting

Er gelden dan eisen aan de kwaliteit van de te verhuren duikuitrustingen en de te voeren administratie.

Er is een norm voor de samenstelling van een sportduikuitrusting. Deze geeft aan dat de minimumuitrusting bestaat uit: vinnen, duikmasker, snorkel, persluchtcilinder, ademautomaat, alternatieve luchtvoorziening (octopus), manometer, trimvest, dieptemeter en horloge (of duikcomputer) en indien nodig een duikpak.

Een duikschool of duikinstructeur moet over bepaalde kwalificaties beschikken. Hierdoor zijn ook de Europese normen opgesteld. Zo moet je informatie kunnen verstrekken aan (potentiële) duikers die bij jouw duikschool een duikpakket afnemen of aan leerlingen/cursisten over:

- De overeenkomst tussen cursist en instructeur/duikopleiding met alle voorwaarden die daarbij horen (ondertekening, uitvoering, maar ook beëindiging van de (les)overeenkomst)
- De voorwaarden om aan de opleiding/cursus deel te kunnen nemen. Dus bijvoorbeeld over medische keuring en soorten brevetten
- Vereisten voor de duikuitrusting
- De kosten
- Vereisten over verzekeringen
- Wetgeving en wettelijke vereisten die van toepassing zijn
- Lokale duikomstandigheden

¹¹ Dat deze norm geen wet is, maakt de regels niet minder belangrijk. In artikel 3 van de Arbeidsomstandighedenwet is namelijk gesteld dat er moet worden voldaan aan de laatste 'stand van de wetenschap en professionele dienstverlening (de Europese normen)'. In artikel 8 van de Arbeidsomstandighedenwet staat dat de 'werkgever' de verplichting heeft om voorlichting en onderricht te geven.

Als het om een specifieke opleiding gaat, moet informatie (kunnen) worden gegeven over:

- Brevetbevoegdheden
- Strekking van de opleiding
- Procedures
- Middelen en methoden voor toetsing, plus succescriteria
- Het feit dat persoonlijke gegevens worden opgeslagen en aan de overkoepelende opleidingsinstantie kunnen worden doorgegeven

Uiteraard dien je als duikschool, -stichting of -vereniging ervoor te zorgen dat de instructeurs en andere vrijwilligers, voldoende geschoold zijn voor hun taak. Dat staat ook nog eens expliciet in de Europese normen.

Naam: **Maarten**¹²

Duikt al: **41 jaar**

Sportduikinstructeur sinds: **10 jaar (waarvan 5 jaar als docent sportduikinstructeur)**

Reden: **Mijn hobby overbrengen: wat ik kan en zie onder water delen met anderen en mensen beter maken in hun vak**

Motto: Doe het veilig!

Goede voorbereiding is de helft van je duik!

"Bij elke duik is de voorbereiding het halve werk. Doe je je voorbereiding goed, dan is de kans heel klein dat er iets mis gaat. Zo kun je dus meer genieten van de onderwaterwereld. Wanneer je te laat bent voor een duik en je spullen nog snel moet aantrekken, ga dan niet duiken. De kans is namelijk groot dat, wanneer je toch gaat duiken, jouw planning niet meer klopt. De planning is niet voor niets uitgesteld (eventueel voor het ontwijken van tegenstroming) en door deze over te slaan kun je in de problemen raken: lucht raakt te snel op of je drijft af (door te weinig ervaring). De routes die duikers nemen worden vooraf in de planning meegenomen om dit soort situaties te voorkomen. Is de duiker gehaast, dan heeft hij/zij niet de tijd om eerst met de stroming mee en na de kentering weer met de gewijzigde stroming mee, de geplande route te volgen. Goede planning is dus van essentieel belang: als je een goed geplande duik maakt, hoef je bijna niet te zwemmen!"

Vergeet je fles niet open te draaien

"Bij een duik is het van belang dat je je eigen fles opendraait en bij de buddycheck controleert of die van je buddy ook open is gedraaid. Tijdens een bootduik ging het een keer mis, er is toen geen check op de fles geweest. Gelukkig had de duiker wel lucht in het trimvest geblazen. Dat was haar redding, want hierdoor bleef ze aan de oppervlakte drijven. Doe je dat niet, dan zink je, mede door het gewicht van de luchtflessen en het lood, naar de bodem. Doordat de fles niet is opengedraaid geeft de ademautomaat ook geen lucht. Je zult dan wel erg hard moeten zwemmen om aan de oppervlakte te kunnen komen om te ademen. Iets wat de meeste mensen niet lukt."

Twee kernzaken waar Maarten tijdens zijn lessen altijd op terugkomt:

1) Durf 'nee' te zeggen

Heb je geen vertrouwen in je buddy? Zijn het (te) moeilijke omstandigheden? Meld dit dan. Doe je dit niet, dan is de kans groot dat de duik uitloopt op een teleurstelling. Het is dan beter om niet te gaan duiken en het erbij te laten. "Jammer, maar andere keer beter. Het is maar een hobby."

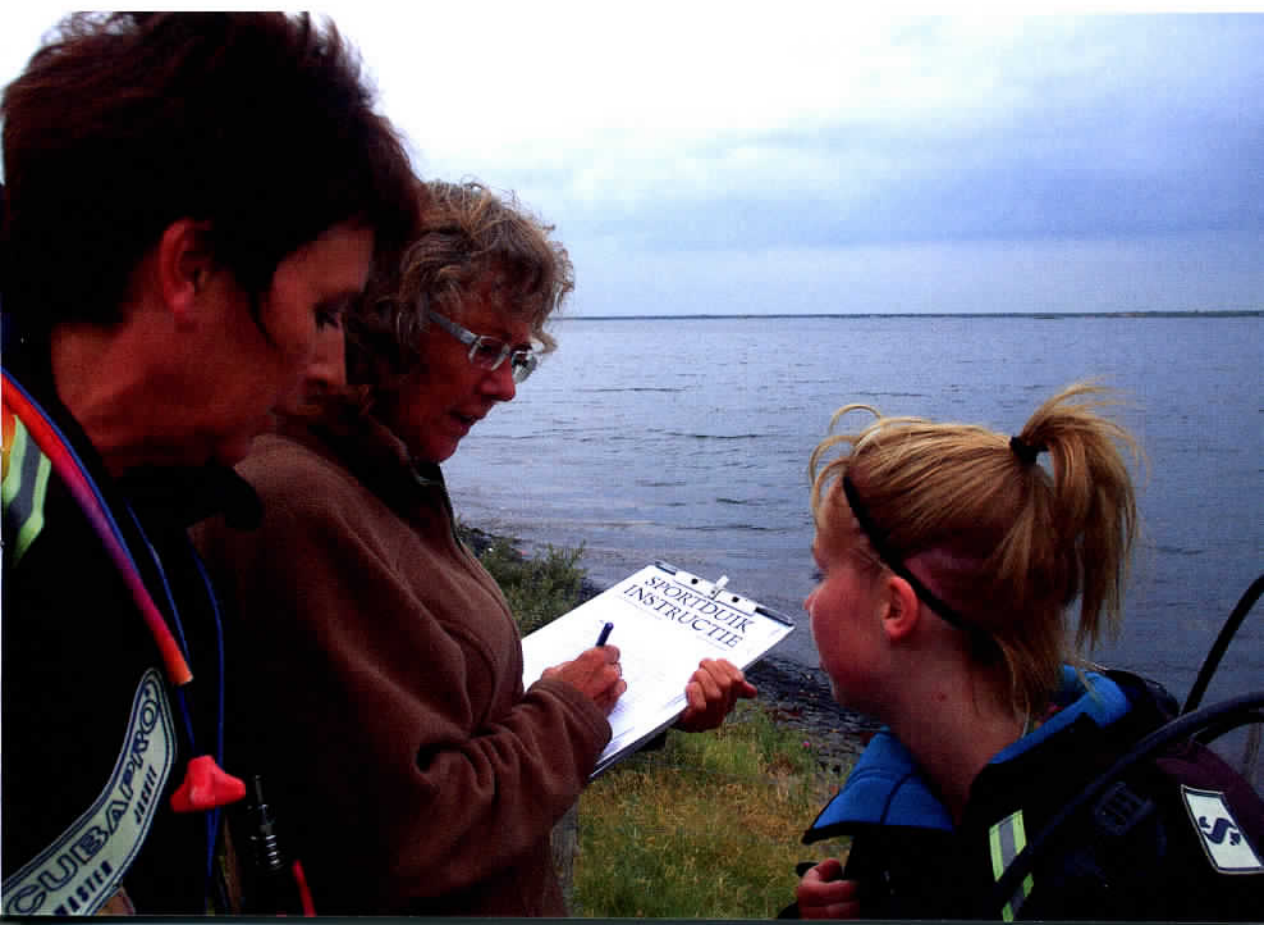
2) Maak een luchtberekening

Maak voor je duik altijd een berekening of je met de hoeveelheid lucht die je bezit, de duik kunt maken die je wilt maken. Vraag je hierbij af:

- Wat wil ik doen?
- Kan ik dat doen?

¹² Om privacyredenen zijn de namen in dit interview gewijzigd

Blijf hierbij: **plan je duik en duik je plan**. Vraag je tijdens je duik dan ook steeds af: 'klopt wat ik berekend heb, met wat ik aan het doen ben?' Zijn er veranderingen in de omstandigheden, pas je plan dan aan. Doe je dit niet, dan zijn de gevolgen mogelijk voor de rest van je leven voelbaar. Je kunt namelijk een longburst, longtrauma of decompressieziekte oplopen, of simpelweg verdrinken.

Wat staat je te wachten na een duikongeval?

Niet iedereen is op de hoogte van de gang van zaken na een ernstig duikongeval. Daarom is hieronder een aantal zaken op een rij gezet, die na een ongeval op je afkomen. Hopelijk zul je dit nooit nodig hebben!

Bij een verenigingsduik is er altijd een **oppervlakte-coördinator**. Dat is de aangewezen persoon om hulpacties op elkaar af te stemmen. De aard van die hulpacties hangt volledig af van de ernst van het ongeval. In dit geval gaan we uit van een ongeval, waarbij het slachtoffer aan de kant gebracht is.

Allereerst krijgt het slachtoffer '**eerste hulp**', gevolgd door deskundige (medische) hulp. In geval van (ernstig) letsel moet er dus een ambulance opgeroepen worden, waarbij alle gevraagde informatie aan de hulpverleners van de ambulance moet worden verstrekt. Als er apparatuur (bijvoorbeeld een duikcomputer) meegenomen wordt naar een ziekenhuis of politiebureau, schrijf dan op aan wie je dit afgeeft. Noteer altijd namen en tijdstippen, zo vergeet je niets en kun je de gegevens later gebruiken bij een melding aan de verzekeringsmaatschappij.

Bij een ernstig duikongeval zal de **politie**, eventueel in samenwerking met de **Arbeidsinspectie**, een onderzoek instellen. Dit onderzoek is erop gericht vast te stellen of een strafbaar feit is gepleegd of niet. Men noteert verklaringen van getuigen en duikapparatuur kan ingenomen worden voor nader onderzoek. Dit noemt men het 'strafrechtelijk onderzoek'. De verzekeringsmaatschappijen kunnen deze gegevens opvragen bij Justitie voor een eventuele civiele procedure.

De **verzekeringsmaatschappij** moet in de regel binnen 48 uur na het ongeval in kennis gesteld worden. Ook de verzekering zal een onderzoek naar het ongeval instellen. Bij een dodelijk ongeval moet de melding plaatsvinden binnen 48 uur, in ieder geval vóór de crematie/begrafenis. Indien je hier niet aan voldoet, heeft een verzekeraar het recht om niet tot uitkering over te gaan.

Bij (mogelijke) blijvende invaliditeit eindigt de meldingstermijn drie maanden nadat het ongeval heeft plaatsgevonden. De betrokkene is verplicht zich direct na het ongeval onder geneeskundige behandeling te stellen en de voorschriften van de geneeskundige te volgen.

Bij een **ongeval met dodelijke afloop** geeft de Officier van Justitie, als de politie klaar is met het onderzoek, het **stoffelijk overschot** vrij. Vanaf dat moment kunnen nabestaanden erover beschikken. Als er door Justitie geen obductie is gedaan (dit is een inwendig onderzoek op een overleden persoon), is het verstandig dit met nabestaanden en de verzekering door te spreken. De verzekering kan er namelijk om vragen om de doodsoorzaak vast te stellen. Dit kan invloed hebben op de uitbetaling van de verzekering. Maak van tevoren schriftelijke afspraken over de kosten voor een dergelijk onderzoek. Eventueel kan een begrafenisondernemer je hiermee helpen.

De buddy, betrokkenen, clubleden en familie willen graag direct weten wat er is gebeurd. Onderzoek naar de ware toedracht heeft echter tijd nodig. **Laat je niet verleiden uitspraken** te doen over de toedracht als je daar geen feiten uit eigen ervaring over kent. Druk dit iedereen op het hart. Merk je dat mensen problemen hebben met de verwerking van een (dodelijk) ongeval, neem dan contact op met huisarts, slachtofferhulp of GGZ.

Meld ieder ongeval/incident aan de **DOSA** (Duik Ongevallen Statistiek en Analyse), zodat onafhankelijk onderzoek naar de toedracht ingesteld kan worden. Op verzoek kan de DOSA uitleg geven over de feiten en omstandigheden die hebben geleid tot het ongeval/incident om zo betrokkenen meer inzicht te geven.

Ook de **pers** komt in dit soort gevallen altijd om de hoek kijken. Laat je niet verleiden tot uitspraken waar je later spijt van krijgt. Zorg als vereniging voor een crisisplan, een soort draaiboek waarin aangegeven is wie waarvoor verantwoordelijk is. Benoem een woordvoerder en zorg dat die in ieder geval iets kan vertellen.

Andere zaken die in de Europese normen staan

1. Veiligheid bij het duiken zelf

In geval van begeleide of georganiseerde duiken moet niet alleen maar informatie (kunnen) worden verstrekt over interessante flora en fauna onder water, maar ook over:

- gevaarlijke situaties of risico's, bijvoorbeeld scherpe uitsteeksels aan objecten onder water, stroming, slecht zicht;
- afspraken met betrekking tot buddyparen en/of groepsgrootte;
- beperkingen betreffende diepte en/of tijd.

Ook moeten de duikers en/of leerlingen vóór elke duik of trainingssessie informatie krijgen over hoe hun veiligheid bij de betreffende duikorganisatie georganiseerd is. Dit gaat onder andere over de namen en de rol van het personeel, noodprocedures en de indeling van buddyparen. Maar ook over het gedrag dat van de deelnemers/duikers verwacht wordt, bijvoorbeeld aangeven wanneer iets niet duidelijk is, wanneer je ergens onzeker over bent of als je je niet goed voelt. Bij georganiseerde duiken moet iemand aangewezen zijn die toezicht houdt.

Als duikuitrustingen verhuurd of beschikbaar worden gesteld, dient de duikschoolhouder ervoor te zorgen dat deze goed passen bij en geschikt zijn voor de voorgenomen activiteit. Ook moet een service-overzicht worden bijgehouden voor deze materialen bij verhuur of het beschikbaar stellen van uitrustingsstukken.

2. Administratieve verplichtingen

De 'service provider' (de duikschoolhouder, -stichting of -vereniging) moet een administratie voeren van alle werkzame personen met daarin ten minste gegevens over: naam, adres, geboortedatum, duikdiploma's, licenties, medische keuring en ook welke taken iemand heeft.

Als men opleidingen aanbiedt, is het belangrijk gegevens van leerlingen/cursisten bij te houden. Niet alleen naam, adres en geboortedatum maar ook medische keuringen, reeds behaalde brevetten, ervaringen en bijvoorbeeld de voortgang van de cursist horen hier in te staan.

Een van de mogelijkheden van een duikschool, -stichting, -vereniging en/of zelfstandige instructeur is dat een level 3-duiker als begeleider mag optreden wanneer er een andere begeleider (instructeur) ontbreekt. Dat wil zeggen dat een duiker in het bezit van bijvoorbeeld een SSI, NAUI, IDD of PADI Divemaster (level 3-duiker volgens de normen) als begeleider kan fungeren van een duiker die meer specifieke ervaring wil opdoen. Betreft het een specialisatie? Dan moet de level 3-duiker uiteraard zelf in het bezit zijn van de desbetreffende specialisatie.

Let op! Een level 3-duiker heeft **GEEN** bevoegdheid tot het geven van sportduikinstructie!

Plan je duik en duik je plan

Een handig overzicht van de zaken waarmee je te maken kunt krijgen als je duikt

Organisatie

- **RIE organisatie**
 - ♦ gevaren
 - ♦ risico-evaluatie
 - ♦ preventieve maatregelen
 - ♦ verzekeringen
- **Administratie**
 - ♦ werknemers
 - ♦ instructeurs
 - medische keuring
 - bevoegdheden
 - ♦ klanten/leden
 - bevoegdheden
 - vorderingen
- **Materialen**
 - ♦ goede staat
 - ♦ geschikt
 - ♦ opslag
 - ♦ onderhoudschema
 - ♦ beschikbaarheid
- **Voorlichting/scholing**
 - ♦ regelgeving
 - ARBO-wetgeving
 - Europese normen sportduiken
 - organisatie standaards
 - ♦ risico's
 - ♦ programma
 - ♦ voortgangscntrole
 - ♦ lesmaterialen
 - ♦ toezicht/begeleiding
 - bevoegdheden
 - consequenties

Duikplan

- **RI&E duikplaats**
 - ♦ plattegrond
 - ♦ obstakels
 - ♦ water in/uit
 - ♦ scheepvaart
 - ♦ andere gebruikers
 - ♦ deelnemers
 - bevoegd
 - fysiek/mentaal
 - ♦ coördinator
- **Materiaal**
 - ♦ zuurstofkoffer
 - bereikbaarheid
 - werking
 - ♦ EHBO kit
 - bereikbaarheid
 - ♦ duikuitrusting
 - goede staat/werking
 - geschikt voor de duik
 - ♦ extra materiaal?
 - gebruik bekend
 - belemmeringen
- **Duikplan**
 - ♦ ademgas plan
 - soort ademgas
 - reserve hoeveelheid
 - persoonlijk luchtverbruik
 - genoeg voor deze duik?
 - ♦ decompressie plan
 - veiligheidsstop
 - ♦ oefeningen?
 - welke?
 - ♦ buddy indeling
- **Noodplan**
 - ♦ adres
 - ♦ telefoonnummer
 - ♦ duikongeval
 - ♦ opvang hulpverleners
 - ♦ coördinator

Duiken

- **Materiaalcheck**
 - ♦ Briefing
 - ♦ maximum duikduur
 - ♦ maximum diepte
 - ♦ melden bij coördinator
- **Buddycheck**
 - ♦ uitrusting volledig
 - ♦ werking uitrusting
 - ♦ noodprocedures
 - ♦ handsignalen
 - ♦ duikplan

Evaluatie

- Iedereen het water uit?
- Fysiek/Mentaal OK?
- Duikplanning gevolgd?
 - ♦ afgeweken?
 - waarom?
 - duikplan aangepast?
 - risico's?
 - ♦ oefeningen?
 - leermomenten
- Logboek invullen
- Administratie bijwerken
 - ♦ vorderingen
 - ♦ fysiek/mentaal

Gaan we duiken of niet ?!

- Trim check
- Bubble check
- Klaren OK?

- Trim check
- Ademgas
- Tijd
- Diepte
- Trim check

Veiligheidsstop

- Decompressiestop
- Ademgas
- Tijd
- Diepte
- Trim check
- Stijgsnelheid check

- Ademgas
- Tijd
- Diepte
- Trim check

- OK?
- afmelden

Gezagsverhouding

Wanneer is er sprake van een gezagsverhouding bij sportduikactiviteiten?

Dit is van toepassing op de beroepsduiker, de sportduikinstructeur die hiervan zijn beroep heeft gemaakt en op de vrijwillige sportduikinstructeur die voor een duikschool, stichting, vereniging of sportorganisatie instructie geeft. Een gezagsverhouding ontstaat namelijk met de taken en verantwoordelijkheden die een sportduiker en sportduikinstructeur krijgen opgelegd.

De Arbowet stelt dat iedereen die werk onder gezag vóór iemand doet een werknemer is en dat iedereen die werk onder gezag voor zich laat doen een werkgever is. Het maakt niet uit of het gaat om betaald werk of om vrijwilligerswerk. Dit betekent dus dat zodra een vereniging of persoon (bijvoorbeeld een sportduikinstructeur of andere beroepsduiker) opdracht geeft tot het verzorgen van een instructie en deze opdracht ook wordt uitgevoerd, er een gezagsverhouding ontstaat.

Arbeidsomstandighedenwetgeving bij beroepsduikactiviteiten

Uitzonderlijk aan de Arbeidsomstandighedenwetgeving is dat, zodra er onder water 'gewerkt' gaat worden (dus niet alleen puur recreatie) en er sprake is van een gezagsverhouding, er nog meer voorschriften van de Arbeidsomstandighedenwetgeving gelden.

Wanneer je tijdens een duik je eigen duiklamp wilt gaan zoeken, omdat je deze duiklamp bent verloren, dan is er volgens de Arbowet niets aan de hand. Zodra je echter aan een andere duiker vraagt om jouw duiklamp te gaan zoeken ontstaat er, in termen van de wet, een gezagsverhouding. In dit geval gelden alle bepalingen uit het arbeidsomstandighedenbesluit, net zoals die voor alle beroepsduikers van toepassing zijn.

Organisatie standaards

Breveteisen en -bevoegdheden, administratieve voorschriften e.d. van de organisatie die vertegenwoordigd wordt (bijvoorbeeld PADI Standards, IDD Standards etc) komen nog eens bovenop de wettelijke regels, voor zover zij niet in conflict zijn met die wet- en regelgeving.

Wettelijke Aansprakelijkheid

Iedereen in Nederland kan voor fouten aansprakelijk gesteld worden door een tegenpartij. Een duikschool, -vereniging, -stichting, -instructeur en -begeleider neemt de verantwoordelijkheid voor onder meer de werknemers, vrijwilligers, cursisten en clubleden. Een verzekering voor de wettelijke aansprakelijkheid is daarom aan te bevelen, voor het geval men aansprakelijk gesteld wordt en de bedragen flink gaan oplopen. Belangrijk is om de polisvoorwaarden goed door te lezen voordat je een WA-verzekering afsluit, zodat het risico zeker gedekt is.

Colofon

Landelijke Projectleider

Anja van Vlerken

Landelijke Projectsecretaris

Maaïke Waterreus / Maïte Gadellaa

Oudenoord 6

Postbus 820

3500 AV Utrecht

Telefoon 0800 - 270 00 00

vijfkeerblauw | 508-282263

Deze reader is een uitgave van de Arbeidsinspectie en
is tot stand gekomen in samenwerking met o.a.:

